

V I S N Y K | B I C H N I K
OF THE LVIV | ЛЬВІВСЬКОГО
UNIVERSITY | УНІВЕРСИТЕТУ

**Philosophical
political studies**

**Філософсько-політологічні
студії**

Issue 7 | Випуск 7

Scientific journal

Збірник наукових праць

Published since 2011

Видається з 2011 року

Ivan Franko
National University of Lviv

Львівський національний
університет імені Івана Франка

2015

Включено до переліку наукових фахових видань України з галузей науки
філософські та політичні. Наказ МОН України №153 від 14.02.2014 року.

Друкується за ухвалою Вченої Ради
Львівського національного університету імені Івана Франка

Висвітлено актуальні проблеми методології політичної науки, проаналізовано стан розвитку політичної науки та сучасні теоретико-методологічні напрями дослідження політичних процесів та інститутів в Україні.

The current problems of the methodology of the Political Science were highlighted. The development of the Political Science and modern theoretical and methodological approaches of the research of political processes and institutions in Ukraine were analysed.

Редакційна колегія:

Марія Альчук, д-р. філос. н., доц.; *Іван Бідзюра*, д-р політ. наук, проф.; *Вавжинец Конарські*, д-р. габ. політ. н., проф. (Польща, Варшава); *Іван Варзар*, д-р політ. наук, проф.; *Ігор Вдовичин*, д-р політ. наук; *Лешек Гавор*, д-р філос. н., проф. (Польща, Жешув); *Богдан Гаврилишин*, д-р. філос.-екон. та права, проф., дійсний член Римського клубу (Швейцарія, Женева); *Оксана Гаман-Голутвіна*, д-р. політ. н., проф. (РФ, Москва); *Надія Гапон*, д-р філос. наук, проф.; *Микола Гетьманчук*, д-р, істор. наук, проф.; *Василь Глухман*, д-р філос. наук, проф. (Словаччина, Пряшів), *Володимир Горбатенко*, д-р. політ. н., проф.; *Валерій Денисенко*, д-р політ. наук, проф. (відп. ред.); *Марія Кашуба*, д-р. філос. н., проф.; *Олена Квас*, д-р. психол. н., доц.; *Антоніна Колодій*, д-р філос. наук, проф.; *Василь Лисий*, д. філос. н., проф.; *Маркіян Мальський*, д-р екон. наук, проф.; *Володимир Мельник*, д-р філос. наук, проф.; *Ігор Мельник*, д-р політ. наук; *Світлана Наумкіна*, д-р політ. наук, проф.; *Юрій Пачковський*, д-р соціолог. наук, проф.; *Віктор Петрушенко*, д-р філос. наук, проф.; *Анатолій Романюк*, д-р політ. наук, проф. (заст. відп. ред.); *Алла Сіленко*, д-р політ. наук, проф.; *Олександр Старіш*, д-р політ. наук; *Ярина Турчин*, д-р політ. наук; *Леся Угрин*, канд. політ. наук, доц.; (відп. секр.); *Роман Цяпало*, д-р філософії, проф. (США, Дюбюк), *Олена Шерман*, д-р політ. наук.; *Леонід Шкляр*, д-р. політ. н., проф., *Павло Кутусєв*, д-р. соц. н., проф.

Professor V. Denysenko – Editor-in-Chief

Professor A. Romanuk – Assistant Editor-in-Chief

Assistant Professor L. Uhryn – Editorial secretary

Відповідальний за випуск Валерій Денисенко

Адреса редколегії: Editorial office address:

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, кім. 204,
79000, Львів, Україна,
тел.: (38) (032) 2394462

Ivan Franko National
University of Lviv,
1, Universytetska Str., room 204,
79000, Lviv, Ukraine
tel.: (38) (032) 2394462

Редактор Д. КАРПИН

Редактор (англ. анотацій) . О. СОРОКОПУД

Технічний редактор: Т. БЕССАРАБ

Коректор: Д. КАРПИН

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ, ВИДАВЦЯ І ВИГОТОВЛЯЮЧА:

Львівський національний університет
імені Івана Франка.

вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
СВІДОЦТВО про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
Виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

Формат 70x100/16

Ум. друк. арк. 20,6.

Тираж 100 прим. Зам.

©Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2015

НАУКОВИЙ ПЕРЕКЛАД

ОЛЕКСАНДР АРТАМОНОВ

*філософський факультет, відділення філософії
Львівського національного університету імені Івана Франка
Artamonov.a.a29@gmail.com*

ПЕРЕДМОВА

Запропоновані тексти є нашими перекладами статті сучасного ультраконсервативного мислителя К. Болтона, уперше опублікованої мовою оригіналу на сторінках журналу «NorthAmericanNewRight» (23 серпня 2010 р.) [1], а також двох публіцистичних нарисів Г. Лавкрафта [3; 4]. Переклад статті Болтона українською мовою, за люб'язної згоди Г. Джонсона, головного редактора згаданого журналу та видавництва «Counter-CurrentsPublishing», зроблено з огляду на необхідність подолання поширеного в українській гуманітаристиці однобічного ставлення до двох взаємопов'язаних феноменів ХХ ст.: творчості Г. Лавкрафта і так званої третьої політичної теорії (фашизму). Для більшої ілюстративності статті додано і переклади двох соціально-політичних нарисів Г. Лавкрафта, що яскраво відображають загальну тенденцію світогляду автора.

Для більшості читачів популярний письменник Г. Лавкрафт сьогодні відомий як американський класик фантастичної літератури жахів, продовжувач традицій Е. По та Н. Готорна. При чому до уваги не береться достатньо ґрунтовний спадок публіцистичних праць Лавкрафта на соціально-політичну тематику, невідомих вітчизняному читачеві. Публіцистика Лавкрафта дає змогу побачити ставлення автора до світу, де він жив, і в такий спосіб дає ключ до розуміння символічних значень, прихованих за фантастичними образами його художньої прози. Так, доповнення звичного образу письменника дуже важливою в його житті політичною складовою формує ціліснішу картину його творчого світогляду – і вводить до українського політологічного дискурсу нову важливу й актуальну постать.

Актуальність Лавкрафта для сучасного суспільства полягає в тому, що він у першій половині ХХ ст. критикував ліберальний вектор розвитку США, пропонуючи власну консервативну модель американізму, яка ґрунтується на Пансаксонстві й за суттю є різновидом фашистського режиму. Звернення до консервативних ідей Лавкрафта через призму сучасних суспільно-політичних реалій допомагає усвідомити загальні помилки, котрих допустилася еліта США, але котрі ще стоять під знаком питання для української нації.

Звідси випливає другий важливий аспект статті К. Болтона: подолання обмеженого розуміння фашизму. Сучасний ліберальний світ створено на руїнах нацистської Німеччини та комуністичного СРСР: це призвело до поширення негативного розуміння і фашистської, і комуністичної політичних теорій. Власне, слово «фашист» сьогодні має чітко виражену негативну конотацію, здебільшого через ототожнення фашистів загалом із політичними діячами, причетними до розв'язання Другої світової війни, Холокосту й інших безумовних злочинів проти людства, що здійснювалися упродовж 30-40-х років ХХ ст. Як зазначає у статті французький мислитель А. де Бенуа, «ані расизм, ані антисемітизм не є обов'язковими для фашизму» [2]. Принципова помилка німецьких націонал-соціалістів полягала в їхній вульгарній біологізації людини:

саме такий примітивний підхід, яскраво висловлений А. Гітлером у праці «Моя боротьба», дозволив їм знищувати людей на основі етнічної приналежності. Публікація К. Болтона змальовує фашизм у його повноті й багатоманітності, фашизм, що постав задовго до Гітлера як політична теорія, опозиційна до капіталістичного і комуністичного матеріалізму. Так, розгляд творчості Г. Лавкрафта через призму його суспільно-політичних ідей дає змогу доповнити сучасне розуміння фашизму, зробивши спробу реабілітації фашистської політичної теорії загалом.

Отже, переклад статті К. Болтона – один з перших кроків, реалізованих задля інтеграції творчості Г. Лавкрафта до української гуманітарної науки. Запропоновані переклади праць Г. Лавкрафта «Американізм» та «Біля коренів» яскраво репрезентують авторську суспільно-політичну позицію. Через запропоновану К. Болтоном призму, Г. Лавкрафт посідає заслужене місце не лише поряд з Е. Паундом, Ю. Місімою й іншими згаданими К. Болтоном всесвітньовідомими представниками консервативного крила творчої інтелігенції. Погляди Г. Лавкрафта близькі до ідей таких актуальних сьогодні українських консерваторів, як М. Сциборський та Д. Донцов. Ця обставина допомагає українському читачеві розширити розуміння місця класиків українського консерватизму в контексті світової консервативної думки унаслідок звернення до іноземних ідей, співзвучних з українськими.

Список використаної літератури

1. Bolton Kerry. Lovecraft's Politics / Kerry Bolton - Retrieved from: <http://www.counter-currents.com/2010/08/lovecrafts-politics/>
2. Benoist Alain de. On Fascism / Alain de Benoist// Trans. by Lucian Tudor;-Retrieved from: <http://www.counter-currents.com/2015/01/on-fascism/>
3. Lovecraft H. P. At the Root. Retrieved from: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/atr.aspx>
4. Lovecraft, H. P. Americanism. Retrieved from: <http://www.everywritersresource.com/americanism-by-h-p-lovecraft/>

Керрі Болтон

ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ Г. Ф. ЛАВКРАФТА

З погляду багатьох своїх шанувальників, найстрашніші речі Г. Ф. Лавкрафт писав не про Ктулху, а про політику. Втім, я би хотів показати, що політичні погляди цього майстра химерного, ірраціонального, метафізичного жаху цілком ґрунтуються на реальності та розумі.

Лавкрафт, як і багато інших освічених людей, котрі зверталися до лівих чи правих політичних напрямів на початку ХХ століття, цікавився впливом капіталізму й техніки на суспільство та культуру. Економічний редукціонізм капіталізму просто віддзеркалювався марксизмом – обидві течії були виявами одного й того самого модерного матеріалістичного Духу Часу. Починаючи з кінця ХІХ століття, поширене незадоволення матеріалізмом призвело до пошуку альтернативної форми суспільства, у тому числі альтернативних засад соціалізму, що охопив провідних соціалістичних мислителів на кшталт Жоржа Сореля. Рух, який виник на початку ХХ століття, називали по-різному: «неосоціалізмом» чи «планізмом» – найвидатнішими його представниками були Марсель Діт у Франції й Анрі де Ман у Бельгії. Неосоціалізм натомість зумовив появу фашизму [1].

Неосоціалісти головно боялися, що матеріальне збагачення та дозвілля, обіцяні соціалістами, спричинять занепад і баналізацію суспільного буття без їхнього поєднання з ієрархічним баченням культури й освіти.

Через таку призму, наприклад, розглядає ситуацію Оскар Уайльд у «Душі людини за соціалізму», де приділяється увага індивідуалістичному соціалізму, який звільнив людство від економічної необхідності прагнення до самоактуалізації, відкривши шлях до вищої культурної та духовної активності, навіть тоді, коли така активність полягає в тихому спогляданні космосу [2]. Не варто ставитися до таких ідей як до занепадницького дендизму. Їх поширював, скажімо, і відомий новозеландський політик-лейборист епохи депресії Джон А. Лі, однорукий герой Першої світової війни: він більше, ніж будь-хто інший, намагався примусити лейбористський уряд дотримуватися передвиборчих обіцянок стосовно банківської системи та державного кредиту [3]. Сам Лі казав: «Джо Севідж... розуміє соціалізм як чесно порівну розподілені гори продуктів та працю, порівну розподілену. Я впевнений, що він зовсім не дивиться на це як на можливість грати у футбол, загоряти на пляжі, танцювати фокстрот, лежати горілиць під деревами, насолоджуватися віршами, ароматами квітів, radoщами літератури чи трелями музики» [4].

Лі змальовував таку форму соціалізму, що передусім безпосередньо спрямована на «гори продуктів та працю, порівну розподілені», не як на головну ціль, а як на засоби досягнення вищих рівнів буття.

Позиції цих неосоціалістів дотримувалися також фашисти і націонал-соціалісти. Боротьба проти знесилюючих та нівелюючих ефектів багатства й дозвілля, а також виховання характерів і смаків мас – такими були тривожні для лівих соціалістів цілі «Дополяворо» у фашистській Італії та «Сили через Радість» у націонал-соціалістичній Німеччині. Видається, Лавкрафт не знав це ідеологічне сум'яття в межах європейського соціалізму, а це означає, що він самостійно дійшов до аналогічних висновків у певних ключових питаннях.

Лавкрафт, як і багато інших письменників, що відкидали марксизм [5], убачав і в демократії, і у комунізмі шлях, «хибний для Західної Цивілізації» [6]. Натомість

Лавкрафт зазначав: «...різновид фашизму, який, замість того, щоб допомагати небезпечним масам в їхньому прагненні до безтурботного багатства, зберігає основи традиційної цивілізації та надає політичну владу в руки обмеженого й розвиненого (і при цьому не занадто багатого) правлячого класу, приналежність до якого загалом є спадковою, з умовою розширення через індивідів, котрі досягнуть того ж культурного рівня...» [7].

Лавкрафт боявся, що соціалізм, як і капіталізм, призведе до універсальної пролетаризації та пов'язаної з нею деградації культури. Тому він пропонував повне працевлаштування і скорочення робочого дня унаслідок механізації за культурного керівництва аристократичного соціалістично-фашистського режиму.

Це знову, вочевидь, було результатом осяяння, якого Лавкрафт досяг незалежно від Європи, хоча й велика частина тогочасних ідей у галузі економіки відповідала його поглядам. В Англії фабіанський журнал «Нова доба», за редакцією соціаліста А. Р. Ораджа, став полем дискусії стосовно теорії «Соціального кредиту», створеної К. Г. Дугласом та запропонованої як альтернативи до боргової фінансової системи: за теорією, усім громадянам видавався би соціальний кредит у вигляді «національних дивідендів», що дозволило би споживати повний обсяг виробленої продукції. Також прихильники цієї теорії наполягали на форсуванні процесу механізації з ціллю скорочення робочих годин і збільшення дозвілля, з якого, на їхню думку, повинна розквітнути культура. (Ці ідеї знов набувають актуальності, коли восьмигодинний робочий день, довгоочікуваний здобуток раннього робочого руху, тепер стає рідкістю.). Езра Паунд та новозеландський поет Рекс Фейрбьорн були прихильниками теорії «Соціального кредиту», оскільки вважали її найкращою економічною системою з огляду на мистецтво та культуру.

Лавкрафт був зацікавлений усуненням причин соціальної революції та захищав обмеження широкого збільшення багатства, розуміючи необхідність утвердження нерівності, що ґрунтується на чеснотах. Лавкрафта цікавила ідея знищення «комерційних олігархів» [8], у чому й полягала практична мета теорії «Соціального кредиту» та неосоціалізму.

Розглядаючи центральну мету нації як розвиток відповідно до найвищих естетичних та інтелектуальних стандартів, Лавкрафт виявив, що таке суспільство має ґрунтуватися на традиційній суспільній організації «порядку, відваги і витримки», визначивши цивілізацію як соціальний організм, присвячений «високій якісній меті», утвердженій у зазначеному етосі.

Лавкрафт вважав, що ієрархічний порядок, найпридатніший для практичного життя під час нової машинної доби, – це «фашизм». Мотив попиту–пропозиції мав би витіснити мотив вигоди у межах підпорядкованої державі економіки, в рамках якої зменшилися би робочі години та збільшилися би години дозвілля. Громадяни у такому суспільстві могли б культурно й інтелектуально зростати, відповідно до їхніх вроджених здібностей, «так, що їхній відпочинок був би відпочинком цивілізованої особи, а не дозвіллям лінивого лайдака, який тиняється кінотеатрами, танцполами та басейнами».

Лавкрафт не вбачав нічого мудрого у загальному виборчому праві. Він відстоював певний тип неоаристократії або меритократії, де права обирати й бути обраними повинні належати «надзвичайно обмеженій» кількості людей. Технологічна, спеціалізована цивілізація зробила загальне виборче право «насмішкою та позерством». Він писав, що «загалом люди не мають достатньої кмітливості для ефективного керування технологічною цивілізацією». Такий антидемократичний принцип Лавкрафт

вважав справедливим, незважаючи на соціальну й економічну позицію людини: нехай вона буде хоч лакеєм, хоч академіком.

Голосування невігласів, на якому ґрунтується демократія, є, за Лавкрафтом, «предметом галасливого космічного сміху». Універсальне право голосу призводить до того, що представники певних «прихованих інтересів», не маючи жодних спеціальних здібностей, можуть обіймати державну посаду лише на засаді «найжвавішого язика» та «блискавичних гасел».

Його відсилання до «прихованих інтересів» розкриває Лавкрафтове розуміння олігархічної природи демократії. Альтернативним є «раціональний фашистський уряд», де отриманню державної посади обов'язково передував би іспит з економіки, історії, соціології та державного управління, а звідси випливає, що кожен, окрім чужинців, не здатних до асиміляції, мав би змогу балотуватися [9].

Через рік після того, як Муссоліні отримав владу в 1922, Лавкрафт пише: «Демократія – це фальшивий ідол – радше це – лозунг та ілюзія нижчих класів, духовидців і вмираючих цивілізацій». Він убачав у фашистській Італії «різновид авторитетного суспільного та політичного контролю, що здатен робити життя гідним того, аби його проживати».

З цієї ж причини Езра Паунд захоплювався фашистською Італією, зазначаючи: «Муссоліні сказав своєму народові, що поезія є необхідною *для держави*» [10]. А також: «Я не вірю в те, що Муссоліні можливо зрозуміти, не відштовхуючись від його пристрасності до конструювання. Якщо побачити в ньому *митця*, всі деталі прийдуть до ладу. Якщо ж художника в ньому не помічати, – ви заплутаєтеся у протиріччях» [11]. Такі постаті, як Паунд, Марінетті й Лавкрафт, вважали фашизм за рух, що міг би успішно підпорядкувати сучасну технологічну цивілізацію вищому мистецтву і культурі, звільняючи маси від грубої та брутально комерціалізованої популярної культури.

Для Лавкрафта космос і людство існували в єдності, а з цього він доходив єдиного висновку: людське існування призначене для досягнення вищих рівнів ментального й естетичного розвитку. Те, що сер Освальд Мослі називав актуалізацією *Вищих Форм* у своїх післявоєнних роздумах [12], і те, що Ніцше називав метою Вищої Людини або Надлюдини [13], неможливо досягнути «на засадах низьких культурних стандартів малорозвиненої більшості. Цивілізація, призначена лише для того, аби люди могли працювати, їсти, пити, одружуватися та ліниво тинятися чи інфантильно гратися, не варта підтримки». Це – форма повільної смерті, надзвичайно болісна для культурної еліти.

Лавкрафт зазнав серйозного впливу Ніцше й Освальда Шпенглера [14]. Він розумів, що органічна, циклічна сутність культури з її народженням, юністю, зрілістю, старістю та смертю є основою історії злетів і падінь цивілізацій. Так, криза західної цивілізації, спричинена машинною добою, не була унікальною. Лавкрафт цитує Шпенглерів «Занепад Європи» для посилення своєї ідеї: цивілізація досягла циклу «старості».

Лавкрафт розумів культурний занепад як повільний процес, що охоплює від 500 до 1000 років. Він шукав таку систему, що змогла би подолати циклічні закони занепаду – це також було мотивацією фашистів [15]. Лавкрафт вважав: нову рівновагу можна встановити упродовж 50-100 років, стверджуючи: «Цивілізації ніщо не загрожує, поки зберігаються мова та центральна культурна традиція». Культурна традиція має існувати поза та понад економічними змінами [16].

У 1915 р. Лавкрафт заснував власний політичний журнал під назвою «Консервативний», який вийшов усього 13 разів до 1923 р. Центральною темою журналу був захист високих культурних стандартів, зокрема у сфері письмової культури, а також критика пацифізму, анархізму й соціалізму разом з підтримкою «помірного здорового мілітаризму» і «Пансаксонізму» в значенні «домінування англійської та споріднених з нею рас над меншими угрупованнями людства» [17].

Як і неосоціалісти в Європі, Лавкрафт критикував матеріалістичну концепцію історії – і буржуазну, і марксистську. В комунізмі він убачав «знищення сенсу життя» заради теорії [18]. Відкидаючи економічний детермінізм як головний мотив історії, Лавкрафт вів річ про «природних аристократів», що постають з усіх категорій населення з будь-яким економічним статусом. Суспільство ж тяжіє до підміни «персональної вищості економічною позицією» [19], – такі погляди, незважаючи на те, що Лавкрафт вважав себе супротивником соціалістів, є такими ж, як погляди Анрі де Мана, Марселя Діта та інших. Фашизм для Лавкрафта був формою аристократії в контексті модерного індустріального і технологічного суспільства.

Лавкрафт розумів у прагненні до «рівності» деструктивне обґрунтування «атавістичного перевороту», спрямованого безкультурними людьми проти цивілізації. Такий самий мотив був і коренем більшовизму, Французької революції, культури природи Руссо й раціоналізму XVIII століття. Лавкрафт вважав, що такий самий переворот реалізували і «відсталі раси» під проводом більшовиків [20].

Вочевидь, ці погляди є ніцшеанськими, але ще більше вони нагадують позицію, висловлену в книзі «Повстання проти цивілізації: загроза унтерменша» [21] популярного автора Лотропа Стоддарда, чия праця, безумовно, привабила Лавкрафта своєю увагою до встановлення та відродження цивілізації разом з відкиданням нівелюючих ідей. Хоча Лавкрафт і не визнавав егалітаризм, він не підтримував і тиранію, за якої декілька людей експлуатують маси. Утім правління еліти він розумів як міру, необхідну для досягнення вищих цілей культурної актуалізації. Лавкрафт хотів, щоб якомога більше людей досягли рівня еліти [22]. Окрім того, він відкидав і поділ на класи, що є завжди хибним, – здійснений хоч пролетаріатом, хоч аристократами. «Треба або позбавитися класів, або мінімізувати їх, аби офіційно їх не існувало». Лавкрафт пропонував замінити класові конфлікти інтегральною державою, яка відображала би «центральний культурний рух». Між індивідом і державою має існувати обопільна лояльність.

Лавкрафт називав пацифізм «збоченням та ідеалістичною балаканиною». Інтернаціоналізм він визначав як «ілюзію та міф» [23]. Ліга Націй була для нього «комічною оперою» [24]. Війни є постійним історичним явищем, і готуватися до них треба через загальну мобілізацію [25]. Історично війна зміцнювала «національний дух», але механізована зброя звела цей процес нанівець; фактично, дисгенний ефект масових технологічних знищень упродовж Першої світової війни є широко визнаним фактом. Попри це, європейці, а особливо англосакси, мають утверджувати свою вищість за допомогою зброї, оскільки «куля ворога солодша, ніж батіг господаря» [26]. Окрім того, Лавкрафт (чого і варто було очікувати від антиматеріаліста) заперечував типову причину війни – боротьбу за економічне домінування – і зазначав: «захист власної землі та раси є правильним приводом для бойових дій» [27].

З позиції Лавкрафта, єврейські мотиви в мистецтві – причина того, що Френсіс Паркер Йокі називав «культурним спотворенням». Нью-Йорк було «повністю семітизовано», і нація втратила це місто. Семітські впливи у літературі, драмі, фінансовій системі й рекламі призвели до створення штучної культури та ідеології, «радикально

ворожої до мужніх американських звичаїв». Як і Йокі, Лавкрафт убачав у єврейському питанні радше приклад «антагоністичної культури-традиції», ніж расову проблему. Отже, євреї теоретично могли би бути асимільованими американською культурною традицією. Стосовно проблеми з неграми, то для Лавкрафта це було лише біологічним питанням, що можна розв'язати установленням «абсолютної кольорової межі» [28].

Короткого викладу, на мою думку, достатньо для того, аби підтвердити: Лавкрафт належить до яскравого списку творчих геніїв ХХ століття – разом з В. Б. Сйтсом, Езрою Паундом, Д. Г. Лоуренсом, Кнутом Гамсуном, Генрі Вільямсоном, Віндемом Льюїсом та Юкіо Місімою, чіє розуміння матеріалізму, егалітаризму та культурного занепаду зумовило їхній пошук живої, ієрархічної альтернативи і капіталізму, і комунізму, пошук, який привів їх до захоплення протофашистськими, фашистськими чи націонал-соціалістськими ідеями.

Нотатки:

1. Zeev Sternhell, *Neither Left Nor Right: Fascist Ideology in France*. - Princeton: Princeton University Press, 1986.
2. Oscar Wilde, *The Soul of Man Under Socialism*, 1891.
3. Після відвідування Дугласом Нової Зеландії, народні маси дуже добре зрозуміли сутність банківської системи та лихварства, тому банківська реформа стала головною обіцянкою лейбористів, що допомогла їм перемогти. Як і можна було передбачити, вони одразу після перемоги намагались зрадити своїх виборців, але Лі вдалося змусити уряд видати одинвідсотковий державний кредит через резервний банк і створити взірцевий та перспективний державний будівельний проект, що одразу ж знизив безробіття на 75%. З часом Лі став найбільшим опонентом лейбористського опортунізму. Стосовно ж того випадку видачі державного кредиту, багатьма забутого, то він - яскравий приклад кредиту, виданого урядом без залучення приватних банків.
4. Erik Olssen, *John A. Lee* (Dunedin, New Zealand: University of Otago Press, 1977), p. 66.
5. K. R. Bolton, *Thinkers of the Right* (Luton: Luton Publications, 2003).
6. H. P. Lovecraft: *Selected Letters*, ed. August Derleth and James Turner (Wisconsin: Arkham House, 1976), Vol. IV, p. 93.
7. *Selected Letters*, vol. IV, p. 93.
8. *Selected Letters*, vol. V, p. 162.
9. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 105–108.
10. Quoted by E. Fuller Torrey, *The Roots of Treason* (London: Sidgwick and Jackson, 1984), p. 138.
11. Ezra Pound, *Jefferson and/or Mussolini*, 1935 (New York: Liveright, 1970), pp. 33–34.
12. Oswald Mosley, *Europe: Faith and Plan* (London: Euphorion, 1958), "The Doctrine of Higher Forms," pp. 143–47.
13. Friedrich Nietzsche, *Thus Spoke Zarathustra* (Middlesex: Penguin Books, 1975), "The Higher Man," pp. 296–305. Проблиск ніцшеанства з'являється в творі Лавкрафта "Крізь браму срібного ключа", де Картер розрізняє слова, що не вкладаються в повсякденне світосприйняття. "«Людина істини є поза добром та злом,» промовив голос. «Людина істини осягнула Все-в-Одному...»" (Lovecraft, *The Dream Quest of Unknown Kadath* [New York: Ballantine Books, 1982], "Through the Gates of the Silver Key," p. 189).

-
14. Oswald Spengler, *The Decline of the West*, 1928 (London: George Allen and Unwin, 1971).
 15. “Фашизм . . . був рухом за забезпечення національного відродження, учасники якого відчували загрозу руху до занепаду та смерті, але призначені були для життя, причому до життя чудового”. Sir Oswald Mosley, *My Life* (London: Nelson, 1968), p. 287.
 16. *Selected Letters*, vol. IV, p. 323.
 17. H. P. Lovecraft, “Editorial,” *The Conservative*, vol. I, July 1915.
 18. *Selected Letters*, vol. IV, p. 133.
 19. *Selected Letters*, vol. V, pp. 330–33.
 20. *Selected Letters*, vol. V, p. 245
 21. Lothrop Stoddard, *The Revolt of the Masses: The Menace of the Underman* (London: Chapman and Hall, 1922)
 22. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 104–105.
 23. *Selected Letters*, vol. V, pp. 311–12.
 24. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 15–16.
 25. *Selected Letters*, vol. IV, p. 22.
 26. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 311–12.
 27. *Selected Letters*, vol. IV, p. 31.
 28. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 193–95.

Г. Ф. Лавкрафт

БІЛЯ КОРЕНІВ

Для того, чий погляд, пронизуючи покрови, досягає сутності речей, нинішня всесвітня війна безжально підтверджує багато антропологічних істин. І жодна з істин цих не глибша, ніж ідея сутнісної незмінності людства та людських інстинктів.

Чотири роки тому значна частина цивілізованого світу перебувала під впливом окремих помилкових переконань у галузі біології, які, в певному сенсі, можна вважати причиною масштабу і тривалості нинішнього конфлікту. Ці помилкові переконання, що покладені в основу пацифізму й інших згубних форм суспільного та політичного радикалізму, стосувалися здатності людини виходити ментально за межі підвладності примітивним інстинктам і жорстокості та вести власні, міжнаціональні й міжрасові справи на засадах розуму та доброї волі. Той факт, що віра в таку здатність людини – ненаукова й по-дитячому наївна, навіть не заслуговує на окрему увагу. Достатньо того факту, що найцивілізованіша частина світу, у тому числі й наш англо-саксонський світ, достатньо глибоко захопилася цими ідеями – унаслідок готовності військових сил приспана, розуміння честі спотворене, встановлено віру в домовленості, й, урешті, могутній та лукавій нації дозволили впродовж майже 50 років готуватися до грабіжництва і вбивств світового масштабу, ніяк не контролюючи її діяльність і навіть не очікуючи від неї таких дій. Тепер ми пожинаємо плоди власної простодушності.

Минуле вже минуло. Про наші помилки залишається хіба що пошкодувати, але найкращою спокутою може стати смертельний хрестовий похід проти трансрейнського чудовиська, якому ми дозволили рости та процвітати прямо у нас перед очима. Причому майбутнє передбачає більшу відповідальність – ми маємо приготуватися до опору проти відродження доброзичливих ілюзій, для подолання котрих навіть чотирьох кривавих років мало. Ми буквально маємо назавжди відмовитися від нашої сентиментальної позиції та дивитися на власний біологічний вид холодним поглядом самої лише науки. Ми повинні розгледіти невід'ємну глибинну дикість у тварині, яку ми називаємо людиною, і повернутися до давніших та промовистіших принципів національного життя й захисту. Ми маємо зрозуміти: людська природа буде існувати стільки ж, скільки й сама людина; цивілізація – лише легка ковдра, під якою дремає могутній звір, завжди готовий прокинутись. Для збереження цивілізації ми маємо розглядати цей грубий елемент свого ества науково, використовуючи лише біологічні принципи. Коли справа стосується нас самих, ми забагато звертаємося до етики й соціології та замало – до природознавства. Ми маємо зрозуміти: період історичного існування людства – період настільки короткий, що в нашій фізичній будові навіть не відбулося жодних змін, – не зміг би спричинити хоча б найменш значні ментальні зміни. Інстинкти, котрі керували єгиптянами й ассирійцями в старовину, так само керують і нами; і як давні люди мислили, грабували, билися й шахраювали, так само і ми, люди модерні, продовжуємо мислити, грабувати, битися й шахраювати в глибинах наших сердець. Усі зміни – лише поверхневі та вдавані.

Увага людини до неважливих деталей варіюється відповідно до її ментального складу й особливостей навколишнього середовища. Унаслідок певних тренувань і ментальних практик, цю увагу можна розвинути надзвичайно, втім, завжди буде залишатися межа, яку неможливо подолати. Людина чи нація, що належить до високої культури, може в дуже широких масштабах визнати ті обмеження, які накладаються домовленостями та честю, але на певному етапі примітивну волю уже неможливо

стримати. Відмовляючи собі в палких бажаннях, індивід чи держава буде сперечатися та домовлятися до того моменту, коли спонукальний мотив стане вже настільки великим, що всі правила та межі буде зметено у стрімкому й порочному русі до бажаного об'єкта; і що важчий накладе на нього гніт, то більше фантастичний дикун постане. Єдиним ультимативним чинником, котрий визначає прийняття людьми рішень, є фізична сила. Ми маємо зрозуміти це, якою б огидною ця ідея не здавалася, коли хочемо захистити себе та свої інституції. Покладання на щось, окрім фізичної сили, є помилкою, яка призводить до втрат. Неможливо описати, наскільки небезпечні ті заклики, котрі лунають інколи сьогодні, присвячені засудженню нарощування військової сили через те, що війна уже нібито скінчилася.

Специфічне застосування наукового знання стосовно вроджених інстинктів людини повинне виявлятися у вигляді післявоєнної міжнародної програми. Вочевидь, ми маємо рахуватися з прадавніми внутрішніми структурами та пристосувати до них основи нашої культури тими методами, які витримують випробування у напруженні конфлікуючих амбіцій. Реалістичної дипломатії, достатнього обсягу озброєння та загальнонаціонального вишколу буде цілком удосталь для розв'язання усіх світових проблем. Вирішення це буде не досконалим, оскільки людство теж не досконале. Це не припинить війну, адже війна є вираженням природної схильності людини. Втім, це, принаймні, дасть змогу встановити відносну суспільну та політичну стабільність, а також – запобігти загальносвітовій загрозі, що може бути спричиненою жадобою однієї з частин нашого світу.

Липень 1918 р.

Г. Ф. Лавкрафт

АМЕРИКАНІЗМ

Сентиментально, мрійливо говорити про «американський дух» – про те, яким він є, може, чи має бути, – це легко. Представники різноманітних новостворених політичних та суспільних теорій якоюсь мірою цим і займаються, майже завжди підсумовуючи: мовляв, «справжній американізм» – ніщо інше, чи, навіть, дещо менше, ніж їхні ж поважні доктрини, застосовані до нашої нації.

Не настільки поверхневі дослідники ключовою ідеєю американізму називають абстрактний принцип «вольності» (liberty), інтерпретуючи цей справедливо шанований принцип у вигляді чого завгодно: від більшовизму до права пити пиво з 2,75-відсотковим умістом алкоголю. «Рівні можливості» (opportunity) – це інше улюблене слівце, яке, безумовно, має й певне власне значення. Синонімічність «Америку» та «рівних можливостей» закарбувалася в пам'яті великої частини сучасної молоді стараннями Емерсона – завдяки Монтгомері з його «Провідними фактами американської історії». Утім варто зазначити, що майже всі, хто претендують на визначення «американізму», не здатні впоратися з цим завданням через упереджене небажання звернутися до його європейських витоків. Вони не розуміють, що абіогенез настільки ж рідкісне явище серед ідей, як і у царстві органічного життя; і, в такий спосіб, вони даремно витрачають зусилля, розглядаючи Америку ізольованим явищем без родоводу.

«Американізм» – поширене англо-саксонство. Це дух Англії, пересаджений на широкий та різноманітний ґрунт: дух цей живився в колоніальну епоху її підвищеними демократичними аспектами, але не втратив свої фундаментальні чесноти. Це дух істини, честі, справедливості, моральності, витримки індивідуалізму, консервативної вольності (liberty), великодушності, толерантності, діловитості, працьовитості й прогресу – як в Англії – разом з елементами рівності та вільних можливостей (opportunity), що виникли у селищах перших колоністів. Це сутність найвищої раси у світі, яка живе у найсприятливіших соціальних, політичних та географічних умовах. Тим, хто бажають применшити важливість наших британських коренів, пропонуємо розглянути інші нації цього континенту. Всі вони однаковою мірою «американські», розрізняючись лише за расою та спадщиною; жодну з них, окрім Британської Канади, навіть порівняти з нами неможливо. Ми величні, оскільки ми – частина величної англо-саксонської культурної сфери; це місцина, що упродовж ста п'ятдесяти років колонізувалася та керувалася Англією, яка дала нашій землі невикорінний знак британської цивілізації.

Найнебезпечніше та помилкове – хибне розуміння американізму у вигляді так званого спільного котла рас і традицій. Дійсно, цю країну наповнила величезна кількість не англійських іммігрантів, що приїхали сюди насолоджуватися легкою свободою, за яку наші британські засновники не шкодували ані праці, ані власної крові. Правда також і те, що ті з них, котрі належать до тевтонської та кельтської рас, можуть бути асимільовані нашим англійським типом і, отже, збільшити наше населення. Але це не означає, що змішування насправді чужої крові або ідей спричиняє чи може спричинити щось, окрім шкоди.

Дослідження Європи демонструють нам спорідненість і близькість деяких рас, однак ми бачимо: коли сплавити разом англійське золото та чужу мідь, малоімовірно, що внаслідок цього ми отримаємо сплав, кращий, чи хоча б такий самий, як оригінальне золото. Мабуть, імміграцію неможливо зупинити повністю, хоча варто розуміти, що ті чужинці, які обрали Америку для життя, повинні прийняти домінуючі мову з культурою

у вигляді їхніх власних; їм не можна дозволяти спроби модифікування наших інституцій – і вони не повинні зберігати інституції власні, живучи серед наших. Ми не маємо, як сказав найвеличніший з людей нашої доби, довести цю націю до стану «багатомовного притулку».

Найбільшим ворогом раціонального американізму є та неприязнь до нашої нації–засновниці, що сповнює неосвічених нікчем. Підтримується це почуття загалом через певні елементи населення, які вважають сентименти південних та західних ірландців важливішими за сентименти Сполучених Штатів загалом. Незважаючи на той очевидний факт, що незалежна Ірландія лише послабить європейську цивілізацію і створить загрозу миру в усьому світі, ставши ворожим та некерованим клином, забитим між двома найбільшими частинами саксонства, ці безвідповідальні елементи продовжують заохочувати повстання на Зеленому Острові; отже, вони ставлять нашу націю в болісно аномальну позицію підбурювача злочинів та провідника підривної діяльності проти Батьківщини. Невимовно гидко, коли публічно вшановують політичних злочинців на кшталт Едварда (відомішого як Ейлсона) де Валера – це ніщо інше, як образа нашої гідності й нашого походження. Ніколи ми не зможемо цінувати або хоча би повністю розуміти власне місце і місію в світі, допоки існують ті хмари непорозуміння, котрі віддаляють нас від єдиного джерела нашої культури.

Утім не треба применшувати й риси американізму, властиві для цього континенту. Замість фіксованих та ригідних класових обмежень, наша нація, завдяки реалізованій соціологічній перевазі, допомагає постійному прогресивному поповненню вищих класів за рахунок свіжих та енергійних людей із низів. Так, можливість увійти до найобраніших є рівною для кожного громадянина, а біологічна якість наших культивованих класів удосконалена скасуванням поширеного серед європейських аристократів правила одружуватися лише в межах своєї верстви.

Повне розмежування цивільних і релігійних справ, найвеличніше політичне й інтелектуальне досягнення з часів Ренесансу, також є місцевим американським – більше Род-Айлендським – тріумфом. Сьогодні наша влада намагається підірвати цей принцип і накласти на нас, через хитрі політичні маніпуляції, папські кайдани, які Генріх VIII уперше зняв з наших ніг; жахливі ще із часів кривавого правління Марії I, – кайдани, безмежно гірші за церковні механізми, відкинуті Роджером Вільямсом. Але якщо народ повністю усвідомить живий зв'язок між інтелектуальною свободою та природнім американізмом, швидше за все, то подібні мерзенні ініціативи, найімовірніше, одразу вщухнуть.

Головний ворог американізму ще попереду – це не реакція, а радикалізм. Ми живемо в епоху невтомних невігласів–іконоборців, навколо нас – майстерні софісти, котрі використовують слово «американізм» для прихованих атак проти самої ж цієї інституції. Такі звичні для нас поняття та фрази, як «демократія», «вільність» чи «свобода слова», спотворені для того, щоб приховати найбільш дикі форми анархії, хоча наші попередні інституції критикувалися як «не американські» іноземними іммігрантами, нездатними і зрозуміти їх, і розробити щось краще.

Для цієї країни значне поширення американізму принесе користь, але тільки за умови усвідомлення його англо-саксонського джерела. Американізм передбачає свободу, прогрес та незалежність; однак не відкидання минулого чи зречення традицій і досвіду. Нехай це поняття набуде реального, практичного, а не сентиментального значення.

Липень 1919 р.